

Profesor Karol Henryk Mańka (1915-2003)

Karol Henryk Mańka urodził się 7 stycznia 1915 roku w Wyrach koło Katowic na Górnym Śląsku. Po ukończeniu Gimnazjum Klasycznego w Mikołowie, studiował w latach 1934-1938 na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego (UP). Dyplom inżyniera leśnictwa uzyskał na podstawie rozprawy na temat huby sosny (*Phellinus pini*) wykonanej pod kierunkiem prof. Karola Zaleskiego. Po wybuchu II wojny światowej wrócił na Śląsk, gdzie odmówił podpisania tzw. volkslisty i został w 1940 roku osadzony w obozie koncentracyjnym w Dachau, a następnie Oranienburgu. Po sześciu miesiącach pobytu w obozach koncentracyjnych został przekazany na roboty przymusowe w okolicy Wałbrzycha, gdzie pracował do końca wojny jako robotnik leśny.

W 1945 roku, po krótkim okresie pracy w Lasach Państwowych na Śląsku, wrócił do Poznania by pracować pod kierunkiem prof. Zaleskiego jako asystent w Zakładzie Chorób Roślin (Katedry Botaniki Ogólnej i Fitopatologii UP). W 1951 r. uzyskał stopień doktora nauk leśnych na podstawie rozprawy „Badania terenowe i laboratoryjne nad bedłką opieńką /*Armillaria mellea* (Fr.) Quel./ z szczególnym uwzględnieniem jej biologii na sztucznych pożywkach”, po czym od 1954 r. (już jako docent) podjął kierownictwo Zakładu Fitopatologii Leśnej, który po roku przekształcił się w Katedrę Fitopatologii Leśnej Wyższej Szkoły Rolniczej a następnie AR. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w 1963 roku, zwyczajnego w 1970 roku, a następnie został w 1969 członkiem korespondentem i w 1980 członkiem rzeczywistym PAN. Przez dwie kadencje (1963-1969) był Profesorem prorektorem Akademii Rolniczej ds. Nauczania. W 1996 roku Uczelnia nadała Mu tytuł doktora *honoris causa*. Pracował też po kilka lat w Instytucie Ochrony Roślin oraz w Zakładzie Badania Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu.

Profesor Mańka był wybitnym fitopatologiem. Badał problemy nowe wypracowując w tym celu własne oryginalne koncepcje badawcze. Jako pierwszy w Polsce zbadał dogłębnie opieńkę w beskidzkich świerczynach. Własną „metodą korelacyjną” prześledził epidemię (epifitozę) choroby, co zapoczątkowało przebudowę tamtejszych litych świerczyn na drzewostany mieszane. Tą samą metodą stwierdził wygasanie we wczesnych latach 1950ych epifitozy holenderskiej choroby wiązów

(*Ophiostoma ulmi*) w Poznaniu i większą podatność na tę chorobę wiązów polnych i górskich niż szypułkowych.

Na wiele lat przed powszechnym uznaniem roli środowiska w przebiegu rozmaitych zjawisk, Karol Mańka zajął się tym problemem na polu fitopatologii i wypracował podejście badawcze („metoda szeregów biotycznych”) pozwalające określić wpływ środowiska (zwłaszcza glebowego) na wzrost i patogeniczność grzybów dla roślin. Pozwoliło to na szeroko zakrojone badania nad środowiskowym uwarunkowaniem powstawania i przebiegu chorób roślin. Przyniosły one wartościowe rozeznanie w zakresie ekologii grzybów glebowych, a także huby korzeni, zgorzeli siewek sosny, i ochrony przed tymi chorobami.

W dorobku Profesora Karola Mańki wyróżnia się podręcznik akademicki „Fitopatologia leśna” (6 wydań) służący wielu pokoleniom studentów.

Profesor upatrywał w społecznym ruchu naukowym ważny bodziec stymulujący myśl twórczą. Z Jego inicjatywy powstało w 1971 roku Polskie Towarzystwo Fitopatologiczne (PTFit.), któremu przewodniczył przez 25 lat, zostając też Członkiem Honorowym, a w 1996 r. – Honorowym Przewodniczącym. Był też twórcą czasopisma naukowego *Phytopathologia Polonica* i jego naczelnym redaktorem.

Wśród Jego odznaczeń są m.in. Krzyż Kawalerski oraz Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Medal im. Michała Oczapowskiego (Wydz. V PAN) i Złota Honorowa Odznaka Polskiego Towarzystwa Leśnego.

Profesor Karol Henryk Mańka zmarł w swoim domu w Poznaniu, 29 października 2003 i spoczywa na cmentarzu parafialnym św. Jana Vianney’a w Poznaniu, przy ul. Lutyckiej.

Małgorzata Mańka